

Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku

Uvod

Knjižnica Instituta za etnologiju i folkloristiku (Knjižnica IEF-a) specijalna je knjižnica poluotvorenog tipa, prvenstveno namijenjena znanstvenoistraživačkom radu zaposlenika. Specijalizirana je za područje etnologije i folkloristike, etnomuzikologije, slavistike, kulturne i socijalne antropologije.

Knjižnica IEF-a osnovana je 1948. godine s osnutkom Instituta za narodnu umjetnost koji je kasnije promijenio ime u Institut za etnologiju i folkloristiku.

Knjižnica obuhvaća važna i rijetka domaća i strana izdanja te je po dragocjenosti fonda jedinstvena u Hrvatskoj. Sadrži 40.300 svezaka monografske i periodične građe te 230 naslova tekućih časopisa. Osim računalnog kataloga knjiga, periodike te drugih specijaliziranih baza podataka (npr. plesa, etnoloških referenci), posebnu važnost pridajemo postepenoj digitalizaciji kartičnih kataloga (abecedni, stručni, mjesni) te tematskih kataloga i specijaliziranih kartoteka (npr. Kartoteka tiskanih zbirki narodnih pjesama, pripovijedaka, poslovice i popijevaka). Osim redovitih poslova bibliotečne obrade te nabavke i posudbe knjiga, knjižnica se bavi razmjenom knjiga i časopisa sa 143 ustanove u zemlji i inozemstvu. Uz bibliotečnu, dokumentacijsku i informacijsku djelatnost knjižnica je uključena i u izdavačku djelatnost te blisko surađuje s odjelom Dokumentacije.

Knjižnica sustavno izrađuje javno dostupan elektronički katalog, a provodi se i digitalizacija institutskih izdanja te rijetkih i vrijednih knjiga iz knjižničnog fonda. Digitalni i digitalizirani materijala objavljuju se u institutskim repozitorijima (DIEF, Dabar).

Polazišta

Sukladno Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/19, 98/19, 114/22), a prema namjeni i sadržaju knjižničnog fonda, Knjižnica Instituta za etnologiju i folkloristiku je specijalna knjižnica. Čl. 3. Zakona definira knjižnični fond kao skup knjižnične građe koju određena vrsta knjižnice posjeduje, a knjižničnu zbirku kao dio knjižničnog fonda sastavljen prema općeprihvaćenim stručnim načelima i kriterijima.

Prema čl. 9. st. 1. Standarda za specijalne knjižnice (NN 103/21), specijalna knjižnica ima u svom fondu raznoliku građu koja je sadržajno povezana sa znanstvenim, stručnim i umjetničkim područjem djelovanja ustanove u čijem je sastavu sukladno potrebama osnivača i/ili ciljne populacije korisnika.

Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku predstavljaju elemente upravljanja fondom, njegove svrhe, opsega i sadržaja te izgradnje, razvoja i zaštite. Smjernice daju okvir nabavne politike knjižne građe sukladno misiji i svrsi Knjižnice kao usklađenoj s misijom i svrhom Instituta za etnologiju i folkloristiku.

Svrha knjižničkog fonda Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku

Osnovna svrha knjižnice IEF-a je osigurati dostupnost i korištenje knjižnične građe i usluga u cilju dodavanja vrijednosti znanstvenome, istraživačkom i svakom drugom radu u Institutu te pružanje znanstvenih i stručnih informacija koje zadovoljavaju sadašnje i buduće potrebe korisnika, u prvom redu istraživača IEF-a, ali isto tako i znanstvenika iz drugih instituta i fakulteta, postdiplomanata, studenata, djelatnika javnih i državnih institucija te stranih znanstvenika i studenata, ali i šire društvene javnosti.

Strateški cilj knjižnice IEF-a je *postati referentna knjižnica* za područje folkloristike i nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj.

Knjižnica se u svome radu pridržava osnovnih načela znanstvene djelatnosti:

1. slobode i autonomije znanstvenog stvaralaštva
2. otvorene znanosti
3. etičnosti znanstvenika i ostalih djelatnika
4. javne dostupnosti rezultata znanstvenih istraživanja
5. istraživanja u svrhu inovacija i razvoja tehnologija u Europskom istraživačkom prostoru
6. povezanosti sa sustavom obrazovanja
7. međunarodnih mjerila kvalitete
8. poticanja i prihvaćanja specifičnosti nacionalnih sadržaja
9. zaštite intelektualnog vlasništva
10. društvene odgovornosti znanstvenika, umjetnika i nastavnika.

Zbirke i usluge knjižnice ne smiju biti predmetom bilo kojeg oblika cenzure te poslovanje Knjižnice mora jamčiti slobodu znanstvenog stvaralaštva.

Opseg i sadržaj fonda Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku

S obzirom na multidisciplinarnost kojom se prilazi tematskim područjima istraživanja Instituta, Knjižnica IEF-a prikuplja građu iz društvenih, humanističkih te interdisciplinarnih područja znanosti, odnosno: etnologije, folkloristike, kulturne antropologije, etnomuzikologije, etnokoreologije, povijesti i teorije usmene književnosti, sociologije, povijesti, psihologije, demografije, socijalne geografije, ekonomije, politologije, prava, lingvistike, filozofije, teologije i dr.

Fond Knjižnice Instituta za etnologiju i sastoji se od zbirke koje predstavljaju ukupnu građu Knjižnice.

Fond čine:

- a) Monografske publikacije

Zbirku monografskih publikacija čini knjižnična građa na različitim jezicima, različitim znanstvenih područja, a koja je tematski vezana uz područje djelatnosti Instituta. Unutar zbirke monografskih

publikacija nalazi se i više darovanih zbirki (dar znanstvenika zaposlenih na Institutu ili njihovih obitelji). Radi se o fizički formiranim i odvojenim zbirkama.

b) Referentna zbirka

Referentnu zbirku čine: enciklopedije, leksikoni, rječnici, priručnici, bibliografije i ostala priručna literatura koja pokriva opća znanstvena i stručna područja posebno društvenih i humanističkih znanosti.

c) Zbirka serijskih publikacija

Zbirku serijskih publikacija čine naslovi znanstvenih i stručnih časopisa i godišnjaka pribavljenih uglavnom razmjenom i darom.

d) Zbirka izdanja Instituta za etnologiju i folkloristiku

Zbirku izdanja Instituta za etnologiju i folkloristiku čine monografije i serijske publikacije kojima je izdavač Institut od svoga osnutka nadalje. Izdanja Instituta prikupljaju se u šest primjerka od čega je jedan primjerak čitaonički primjerak koji se ne posuđuje, a tri primjerka su arhivski primjerci.

e) Zbirka Napredak

Zbirka sadrži 672 jedinice građe i ima signaturu N.

f) Zbirka Rara

Zbirku Rara čini 40 jedinica stare knjižnične građe tiskane do 1850. godine. Sadržajno su najzastupljenija općeznanstvena djela poput enciklopedije, a zatim djela iz područja religije i teologije, društvenih znanosti i književnosti, posebno djela usmene književnosti poput zbirki narodnih pjesama te djela iz područja umjetnosti. Od jezika su najzastupljeniji njemački jezik, zatim hrvatski i talijanski jezik, a od pisama latinično pismo.

g) Zbirke pojedinačnih znanstvenika pristigle u knjižnicu kao ostavštine

Maja Bošković Stulli (Sign. MBS, 265 jedinica); Divna Zečević (Sign. DZ, 124 jedinice); Dunja Rihtman Auguštin (Sign. DRA, 80 jedinica); Lydija Sklevicki (Sign. LS, 162 jedinice); Vesna Čulinović (Sign. VČ, 350 jedinica); Vjera Bonifačić (Sign. VB, 233 jedinice); Branko Kostelac (Sign. BK, 48 jedinica); Jerko Bezić (Sign. JB, 42 jedinice); Beata Gotthardi-Pavlovsky (Sign. BGP, 16 jedinica); Simona Delić (Sign. SD, 31 jedinica); Frane Tralić (Sign. 50.034, 50 jedinica).

h) Digitalna zbirka

Digitalnu zbirku čine digitalne i digitalizirane publikacije pohranjene u Repozitoriju Instituta za etnologiju i folkloristiku (DIEF) te u Repozitoriju IEF-a u sustavu Dabar. Repozitorij DIEF okuplja, u zatvorenom i otvorenom pristupu, digitalne i digitalizirane publikacije čiji su autori djelatnici IEF-a, u prvom redu monografske publikacije – autorske knjige, zbornike radova i bibliografije kao samostalno djelo. Repozitorij u sustavu Dabar u otvorenom pristupu okuplja znanstvene i stručne radove te monografske publikacije djelatnika Instituta.

Nabava i izgradnja fonda

Knjižnični fond izgrađuje se:

a) kupnjom,

- b) razmjenom,
- c) darom,
- d) otkupom Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske,
- e) vlastitim izdanjima Instituta kao obaveznim primjercima te
- f) digitalizacijom knjižnične građe.

Kriteriji u nabavi građe su:

- a) interesi i potrebe istraživača (kartoteka *desiderata*),
- b) novost i relevantnost u odnosu na tematsko područje djelatnosti Instituta,
- c) relevantnost u odnosu na postojeći fond,
- d) interes šire zajednice korisnika,
- e) vrijednost (temeljna stručna djela, djela koja nose nova znanja i dr., a kod digitalizacije rijetkost i očuvanost građe),
- f) recenzije uglednih autora,
- g) temeljna referentna djela,
- h) ugled autora i nakladnika,
- i) financije (cijena i financijske mogućnosti).

Nabavlja se knjižna građa, serijske publikacije, digitalne i digitalizirane publikacije (mrežne), katalozi, brošure i sitni tisak u izdanju Instituta. Nabava građe kupnjom ovisi o raspoloživim financijskim sredstvima izdvojenim za tu namjenu.

Nabavljena građa odmah se inventarizira te formalno i stručno obrađuje i prema mogućnostima adekvatno smješta.

Vrednovanje knjižničnog fonda

Knjižnični fond i zbirke procjenjuju se i vrednuju u skladu sa svrhom i zadaćama Knjižnice te potrebama djelatnika Instituta. Vrednovanje knjižničnog fonda dio je nabavne politike Knjižnice. Njime se nastoji poboljšati nabavu i ispraviti nedostatke fonda i postojećih zbirki.

Metode vrednovanja:

- a) citatna analiza – proučavanje popisa literature u znanstvenim i stručnim radovima i publikacijama koje odgovaraju svrsi i cilju knjižnice
- b) vrednovanje s obzirom na korisničke zahtjeve
- c) usporedba statističkih podataka nabave u određenom vremenskom razdoblju sa Standardima za specijalne knjižnice
- d) analiza odnosa utrošenih sredstava i količine nabavljene građe

Izlučivanje i otpis knjižnične građe

Knjižnica izlučuje i otpisuje građu po kriteriju zastarjelosti, dotrajalosti i uništenosti prema Pravilniku o reviziji i otpisu knjižnične građe (članak 2, NN 21/02) i Zakonu o knjižnicama (članak 7, NN br. 105/97, 5/98, 104/00, 17/19).

Zaštita i smještaj građe

Knjižnica IEF-a posjeduje Zbirku svih izdanja IEF-a od osnutka Instituta te zbirku Rara. Dio te građe rijetko je i teško dostupan u drugim knjižnicama te zahtijeva posebne mjere zaštite i smještaja. U Zbirci IEF-ovih izdanja jedan je primjerak (za pojedine naslove i jedini) čitaonički i ne posuđuje se izvan prostorija Knjižnice. Zbirka Rara zbog svoje specifičnosti i fizičkih karakteristika zahtijeva posebne mjere čuvanja, zaštite, smještaja i manipulacije. Pojedine jedinice zahtijevaju i provođenje konzervatorsko-restauratorskih radova (kurativna zaštita) što ovisi o financijskim mogućnostima Ustanove.

Za ostalu građu provode se sukladno potrebama korektivne mjere: sitni popravci uveza, sitni popravci listova knjižnog bloka, zaštitno omatanje i sl.

Pristup građi

Zbirka monografskih publikacija, Zbirka serijskih publikacija i zbirke ostavština dostupne su za posudbu ne samo djelatnicima Instituta već i široj javnosti (vanjskim korisnicima – znanstvenicima drugih institucija, studentima i ostalim građanima). Dio digitalne zbirke otvorenog je pristupa i javno je dostupan u Repozitoriju Instituta za etnologiju i folkloristiku (DIEF) te u Repozitoriju IEF-a u sustavu Dabar.

Zbirka monografskih publikacija organizirana je prema stručnom rasporedu i u otvorenom je pristupu, a djelatnik Knjižnice osigurava pomoć korisnicima pri izboru i traženju potrebne građe. Knjižnica sudjeluje u međuknjižničnoj posudbi između specijalnih knjižnica iz sustava znanosti (na području Zagreba za fizičke primjerke i području Hrvatske kada se radi o elektroničkim primjercima građe) i NSK.

Knjižnica na svojim mrežnim stranicama osigurava pristup Portalu elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu kojim se omogućuje pristup znanstvenim bazama podataka i časopisima s nacionalnom licencijom i licencijom Sveučilišta u Zagrebu.

Zaključne napomene

Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižničnim fondom Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku temelj su nabavne politike, a na prijedlog knjižničarke donosi ih Knjižnični odbor. Smjernice se prema potrebi preispituju i ažuriraju s obzirom da se s vremenom mijenjaju kako zakonski okviri tako i odrednice Smjernica.

Smjernice za izgradnju i upravljanje knjižnim fondom Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku donesene su na sjednici Knjižničnog odbora održanoj 17. ožujka 2026. godine.

Predsjednica Knjižničnog odbora, knjižničarka
Knjižnice Instituta za etnologiju i folkloristiku

Mihaela Blagaić Kišiček, knjižničarka